

**SOLUȚII FINANCIARE DE PROMOVARE A PRACTICILOR VERZI ÎN DOMENIUL
ANTREPRENORIAL
FINANCIAL SOLUTIONS TO PROMOTE GREEN PRACTICES IN THE
ENTREPRENEURIAL FIELD**

Cristina UNGUR¹, doctor în științe economice, INCE

Dezvoltarea economică bazată pe folosirea irațională a resurselor este recunoscută la nivel mondial drept una periculoasă și dăunătoare mediului. Tranziția spre modele sustenabile de dezvoltare reprezintă o necesitate stringentă fără de care omenirea nu va supraviețui în următoarele decenii. În acest articol am urmărit scopul de a prezenta soluțiile financiare care pot fi aplicate pentru a asigura o tranziție amiabilă a antreprenorilor din Republica Moldova spre un model "verde" de activitate. În cadrul prezentei cercetări am analizat legislația fiscală națională în domeniul mediului, am sistematizat principalele instrumente financiare de susținere a economiei verzi care există în practica mondială și am evaluat impactul implementării acestor instrumente la nivel național. Studiul efectuat a condus la formularea unei serii de recomandări pentru autorități în vederea promovării practicilor verzi în domeniul antreprenorial. În concluzie, am stabilit că aplicarea corectă și echilibrată a instrumentelor financiare poate contribui la crearea unei noi economii – eficiente, inofensive și responsabile.

Articolul a fost realizat în cadrul Programului de Stat 20.80009.0807.22 Dezvoltarea mecanismului de formare a economiei circulare în Republica Moldova

Cuvinte-cheie: *economie verde, instrumente financiare, politica bugetar-fiscală*

Economic development based on the irrational use of resources is globally recognized as dangerous and harmful to the environment. The transition to sustainable development models is an urgent need and without it, humanity will not survive in the coming decades. In this article, we aimed to present the financial solutions that can be applied to ensure an amicable transition of entrepreneurs in the Republic of Moldova to a "green" model of activity. In the present research, we analyzed the national fiscal legislation in the field of environment, we systematized the main financial instruments for green economy support that exist in the world practice and we evaluated the impact of the implementation of these instruments at national level. The study led to the formulation of a series of recommendations for authorities to promote green practices in entrepreneurship. In conclusion, we have established that the correct and balanced application of financial instruments can contribute to the creation of a new economy - efficient, harmless and responsible.

This study was developed within the State Program 20.80009.0807.22 Development of the mechanism of formation of the circular economy in the Republic of Moldova.

Keywords: *green economy, financial instruments, budgetary-fiscal policy*

JEL Classification: *H23, Q5*

Necesitatea tranziției de la modelul tradițional de dezvoltare economică la o "economie verde" este o tendință globală care determină sustenabilitatea dezvoltării nu numai a economiilor naționale, ci și a întregii planete, iar promovarea unei "economii verzi" este principala cale de dezvoltare și singura corectă.

Problema dezvoltării economiei într-o nouă dimensiune, cu orientare spre ocrotirea mediului, a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea. Cercetătorii au conștientizat și mai devreme că continuarea modului tehnic de producție și menținerea cursului de dezvoltare economică postbelică lezează dreptul generațiilor viitoare la o existență mai bună. Totuși, la nivel normativ, recunoașterea problemei a venit în anul 1972, atunci când la Stockholm a fost organizată prima Conferință ONU asupra dezvoltării unde s-a discutat despre eco-dezvoltare.

Procesul de tranziție la economia "verde" și stimularea afacerilor ecologice poate fi asigurată prin:

- 1) Acces la finanțare;
- 2) Stimulente fiscale;
- 3) Implicarea instituțiilor de stat în promovarea economiei verzi prin crearea unor instrumente de susținere;

---

¹ © Cristina UNGUR, cristinaungur@gmail.com

- 4) Subvenționare pentru producători, procesatori, exportatori de produse ecologice;
- 5) Dezvoltarea marketingului verde;
- 6) Conștientizarea și promovarea educației verzi.

Pentru promovarea practicilor verzi în sectorul antreprenorial sunt necesare măsuri de susținere care să creeze condiții facilitare pentru dezvoltarea afacerilor "verzi" și pentru atragerea investitorilor. Asemenea condiții pot fi create prin intermediul instrumentelor de politici publice – prin crearea unui cadru regulator facilitat, implementarea diferitor forme de ajutor de stat, sprijin financiar, subvenții, scutiri de impozite etc.

Scopul acestei cercetări este de a analiza formele existente de susținere a economiei "verzi" precum și instrumentele aplicate în alte țări, de a evalua impactul implementării acestora și a prezenta situația fiscală din Republica Moldova în ceea ce privește susținerea antreprenoriatului "verde".

Un **cadru regulator** bine elaborat „poate crea condiții și stimulente care conduc o activitate economică verde, elimină barierele în fața investițiilor verzi și reglementează cele mai dăunătoare forme al comportamentului nedurabil, sau prin crearea standardelor minime sau prin interzicerea completă a unor activități” (UNEP, 2015).

Necesitatea acordării sprijinului pentru dezvoltarea afacerilor "verzi" este argumentată prin faptul că guvernele au un volum limitat de resurse pentru a finanța direct sectoarele ecologice. Din aceste considerente, acordarea unor facilități pentru antreprenorii preocupați de desfășurarea activităților durabile ar putea conduce pe termen lung la fortificarea sectorului antreprenoriatului "verde".

Conform Legii nr. 139 din 15.06.2012 cu privire la ajutorul de stat (Monitorul Oficial Nr. 166-169a din 16.08.2012), există următoarele *forme de ajutor de stat*:

- 1) subvenții și/sau subsidii;
- 2) alocații bugetare;
- 3) anulare sau preluare de datorii;
- 4) preluare a pierderilor;
- 5) scutiri și/sau reduceri la plata impozitelor, a taxelor și a altor plăți obligatorii;
- 6) amânări, eșalonări de la plata impozitelor, a taxelor și a altor plăți obligatorii;
- 7) renunțare la veniturile de pe urma resurselor de stat sau resurselor unităților administrativ-teritoriale acordate preferențial;
- 8) acordare a unor împrumuturi în condiții preferențiale;
- 9) investiții ale furnizorului, dacă rata profitului acestor investiții este mai mică decât cea normală, anticipată de către un investitor privat prudent;
- 10) garanții de stat, garanții acordate de autorități/instituții publice și persoane asimilate autorităților publice, întreprinderi de stat/municipale și de către societățile comerciale cu capital integral sau majoritar public;
- 11) reduceri de preț la bunurile și serviciile furnizate, inclusiv vânzare a unor bunuri mobile și imobile sub prețul pieței.

Conform art. 5 al Legii nr. 139 din 15.06.2012 cu privire la ajutorul de stat (Monitorul Oficial Nr. 166-169a din 16.08.2012) *domeniile în care se acordă ajutor de stat* țin de:

- remediarea gravelor perturbări ale economiei;
- susținerea IMM;
- protecția mediului înconjurător;
- susținerea sectorului de cercetare, dezvoltare și inovare;
- ajutorul acordat beneficiarilor ce prestează servicii de interes economic general;
- ajutorul acordat pentru salvarea beneficiarilor aflați în dificultate;
- ajutorul pentru înființarea de întreprinderi de către femeile antreprenoare;
- ajutorul sectorial, în funcție de sectoarele de activitate ale economiei naționale;
- ajutorul pentru dezvoltarea regională.

În contextul acestei Legi, devine actuală analiza posibilităților de instituire a facilităților fiscale și elaborarea recomandărilor privind utilizarea stimulentei fiscale pentru ecologizarea întreprinderilor.

Conform politicii europene actuale în domeniul ajutorului de stat, se impun câteva cerințe principale:

- ajutorul de stat trebuie să fie mai redus, mai bine orientat și cu un potențial mai scăzut de distorsionare a concurenței;
- este necesară o abordare economică clară și precisă;
- procedurile trebuie să fie mai eficiente și să prezinte mai multă predictibilitate;

- gradul de transparență trebuie să fie mai mare.

Totuși, indiferent de structura și obiectivul social, introducerea stimulentei economice este o decizie politică pentru fiecare țară și ea nu poate fi preluată întocmai.

Problemele de mediu fac presiune asupra guvernelor să găsească modalități de a reduce daunele aduse mediului, dar, în același timp, fără a împiedica creșterea economică. Guvernele au la dispoziție o serie de instrumente, incluzând reglementări, programe de informare, politici de inovare, subvenții și taxe de mediu. Taxele ecologice sunt, în special, un element esențial al acestui set de instrumente contribuind la creșterea veniturilor publice. De asemenea, impozitele de mediu au fost folosite cu succes pentru a aborda o gamă largă de probleme, inclusiv eliminarea deșeurilor, poluarea apei și emisiile în aer.

Instrumentele politicii bugetar-fiscale

Interesul nostru de cercetare în cadrul temei propuse ține de instrumentele politicii bugetar-fiscale care pot fi aplicate pentru susținerea și promovarea activităților "verzi" la întreprinderile din Republica Moldova.

Instrumentele politicii bugetar-fiscale prevăd colectarea veniturilor și cheltuirea lor. Aceasta include plățile și taxele, eliminarea subsidiilor dăunătoare, subvenționarea sectoarelor verzi, alocare de fonduri, investițiile publice în infrastructură, procurările publice și alte mecanisme de piață. În general, instrumentele politicii fiscale sunt capabile să influențeze prețurile și sunt instrumente puternice pentru influențarea actorilor din sectorul economic.

Impozitele și taxele. Scopul principal al impozitării și taxării este de a colecta venituri în buget care vor fi folosite pentru acoperirea necesităților societății. Totodată, acestea reprezintă un instrument de susținere a anumitor sectoare considerate prioritare. Transferarea sarcinii de impozitare pe activități social dăunătoare diminuează apariția lor, iar reducerea poverii fiscale pentru sectoarele cu menire socială contribuie la dezvoltarea acestora. Astfel, pot fi instituite taxe pentru activități dăunătoare mediului cum ar fi taxele ecologice pentru extracția de minerale, utilizarea resurselor energetice neregenerabile, folosirea resurselor naturale - apă, păduri, faună etc. În același timp, la introducerea impozitelor și taxelor este important să se țină cont de costurile administrative, impactul asupra competitivității sociale și asupra populației cu venituri modeste.

Subvenții pentru dezvoltarea sectoarelor verzi. Acest instrument reprezintă un sprijin financiar nerambursabil și neimpozabil acordat din fonduri publice întreprinderilor condiționând activitatea acestora. Subvențiile pot fi folosite pentru susținerea investițiilor efectuate în dezvoltarea sectoarelor verzi ale economiei. După exemplul statelor UE, subvenționarea poate fi folosită pentru stimularea folosirii energiei regenerabile. Acest mecanism reprezintă o modalitate eficientă de a încuraja tranziția la economia "verde", dar prezintă și un risc de competitivitate. De aceea, este necesar de eliminat treptat subvențiile în sectoarele care formează o piață matură și stabilă.

Subsidii cu efect dăunător. Subsidiile reprezintă o formă de tratament preferențial a anumitor sectoare social-economice care se manifestă prin plăți directe de la guverne către actori privați, reduceri de taxe, împrumuturi la rate preferențiale, furnizarea de bunuri și servicii aflate în proprietatea statului și alte măsuri de politici de sprijin. În Republica Moldova subsidiile erau orientate preponderent spre sectoarele economice cu activități tradiționale.

Efectul dăunător al subsidiilor este vizibil în domeniul agriculturii, deoarece acestea sunt percepute drept instrumente anticompetitive. Din acest motiv, aplicarea subsidiilor este reglementată dur în majoritatea țărilor. Regulamente care limitează impactul negativ al suportului statului pentru agricultură au fost adoptate în Uniunea Europeană și, recent, și în Republica Moldova.

Totuși, subsidiile au fost concepute inițial drept instrument de sprijin a anumitor sectoare. O utilizare rațională și corectă a acestora poate contribui la dezvoltarea afacerilor ecologice în Republica Moldova. Începând cu anul 2016, Regulamentul de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova conține măsuri noi care se referă la sistemul de subvenții pentru agricultura ecologică.

Alocarea de fonduri. Alocarea de fonduri se referă la practica de alocare a veniturilor din impozite și taxe pentru scopuri specifice și reprezintă adesea o legătură între utilizarea impozitării și subvențiilor. Astfel de politici pot fi folosite pentru a crea facilități, cum ar fi fondurile ecologice, concepute pentru a împrumuta finanțare la rate mai joase pentru investiții în sectoarele verzi. Veniturile din fondurile ecologice au menirea de a susține consumul de energie regenerabilă, investiția în activități ecologice, cum ar fi promovarea biomasei ca sursă de energie regenerabilă, a instalațiilor de biogaz, agricultura ecologică, produsele cu eficiență energetică ridicată (mașini, utilaje și echipamente electrice) și a tehnologiilor

prietenos mediului. Aceste alocări de fonduri pot reduce flexibilitatea cheltuielilor fiscale și trebuie să fie luate în considerare în contextul mai larg al spațiului fiscal existent al Republicii Moldova.

Stimulentele fiscale speciale pentru cercetare și dezvoltare care vizează inovațiile în materie de mediu se confruntă cu multe din aceleași deficiențe ca alte măsuri care stimulează ecologizarea. Aceste stimulente au efecte limitate dacă sunt folosite drept unicul instrument de politică pentru inovarea mediului. De exemplu, dacă o întreprindere nu a investit în tehnologia care reduce emisiile de carbon, atunci aplicarea stimulentei fiscale pentru inovarea tehnologiilor conexe acestor emisii este inutilă. În cazul în care tehnologia poate economisi banii firmei (de exemplu, deoarece crește eficiența energetică), atunci aplicarea stimulentei fiscale speciale pentru cercetare și dezvoltare poate oferi un impuls suplimentar și poate contribui la atenuarea problemei de mediu.

Taxele de mediu oferă stimulente semnificative pentru inovații gata de piață. Însă, chiar dacă toți poluanții ar fi impozitați în mod optim, eforturile pe termen lung necesare pentru a realiza mari descoperiri oricum se vor ciocni de unele bariere - incertitudinea politică și a pieței, accesul la capital, economia de scară. Acest lucru sugerează că, politicile generale de inovare nu pot aborda în mod adecvat unele dintre problemele specifice legate de mediu. Stimulentele fiscale speciale pentru cercetare și dezvoltare acordate firmelor private orientate către mediu ar putea impulsiona procesul inovațional, dar nu neapărat de natură fundamentală. În acest sens, sunt necesare și alte politici pe lângă cele fiscale, cum ar fi finanțarea publică a cercetării fundamentale și a dezvoltării tehnologiilor avansate.

Abordarea optimă este de a avea o politică ecologică puternică care să combine impozitarea activităților dăunătoare mediului (proporțional daunei aduse mediului) cu politicile largi de inovare.

Instrumente fiscale specifice (legate de produs)

O parte componentă a portofoliului de măsuri aferente politicii de mediu sunt instrumentele economice legate de produse. Instrumentele legate de produs sunt cele care reglementează vânzarea și utilizarea produselor, mai degrabă decât cele care vizează aspectele de mediu ale procesului de producție.

Există patru categorii largi de instrumente economice legate de produse:

Impozitele pe produse. Acestea includ impozitele percepute pentru vânzarea unui produs sau a unui grup de produse care influențează mediul înconjurător. Impozitele pe produse se introduc din considerente de protecție a mediului, dar au și efect de generare a veniturilor la buget. Indiferent de motivația inițială a impozitului, acesta poate avea efecte benefice datorită influenței asupra comportamentului producătorilor și consumatorilor.

Diferențierea fiscală pe baza factorilor de mediu. Structura impozitelor existente poate fi adaptată la obiectivele de mediu prin creșterea ratelor de impozitare a mărfurilor poluante și/sau reducerea ratelor impozitului pe bunurile "verzi". În general, scopul este de a realiza schimbări de comportament, sub forma unei schimbări a producției sau a consumului de la bunuri neecologice la cele mai ecologice. Diferențierea fiscală are, de obicei, forma unui pachet de schimbări fiscale neutre în raport cu veniturile, cu creșteri ale unor rate de impozitare și reduceri ale altor impozite, astfel încât efectul global asupra veniturilor este destul de mic.

Sistemele de rambursare a plăților. Acestea sunt utilizate în mod obișnuit pentru a asigura rate ridicate de recuperare pentru anumite elemente specifice care pot fi reutilizate sau reciclate (de exemplu recipiente pentru băuturi) sau pentru a încuraja returnarea produselor sau materialelor scoase din uz care altfel ar fi periculoase sau prea costisitoare pentru a fi eliminate ca parte a fluxului general de deșeuri. O taxă este percepută atunci când produsul este vândut, iar apoi rambursată integral sau parțial atunci când bunul sau recipientul acestuia sunt returnate după utilizare. Astfel de aranjamente pot fi obligatorii sau instituite în mod voluntar de producătorii înșiși, în cazul în care recuperarea articolelor este suficient de valoroasă (de exemplu, cartușe de imprimare reutilizabile).

Responsabilitatea extinsă a producătorului (REP). Aceasta presupune că producătorii ar trebui să fie răspunzători fizic sau financiar pentru costurile sociale și impactul asupra mediului care îl are produsul finit. Schemele REP iau forma unor acte legislative care stabilesc un șir de obligații pentru producători, inclusiv norme care impun producătorii să recycleze produsele la sfârșitul ciclului lor de viață. Producătorii - individual sau colectiv - pot să respecte aceste obligații prin stabilirea unor măsuri care să încurajeze o rată ridicată de returnare și reciclare a produselor.

Aplicabilitatea acestor patru tipuri de instrumente descrise poate fi analizată pe fiecare tip de produs care poate fi considerat dăunător mediului.

Experiența unor țări (OCDE, 2015) indică gama de produse în care au fost aplicate instrumentele economice bazate pe produse:

- Impozite, sisteme de rambursare a plăților și REP aplicabile autovehiculelor;

- Impozite pe produse energetice, inclusiv carburanți și energie casnică;
- Impozite pe pesticide și îngrășăminte;
- Impozite, sisteme de rambursare a plăților și REP aplicabile produselor și materialelor de ambalare;
- Impozitele, sistemele de rambursare a plăților și REP aplicabile produselor care pot genera deșeuri periculoase, cum ar fi bateriile, uleiurile de motor uzate și anumite bunuri electrice și electronice.

Unele aplicații au avut mai mult succes decât altele, dar cert este că există potențial pentru aplicarea cu succes a acestor instrumente și asupra altor domenii care depășesc produsele acoperite de experiența OCDE.

Impactul aplicării instrumentelor fiscale de stimulare a economiei "verzi"

Aplicarea instrumentelor economice bazate pe produse este binevenită pentru toate domeniile în care instrumentele sunt capabile să realizeze schimbări comportamentale cu efecte scontate asupra mediului. De exemplu, justificarea impozitelor mari la combustibili și la energia casnică este că acestea ar trebui să stimuleze consumatorii să economisească energie, de exemplu, prin alegerea unor vehicule mai mici, mai eficiente din punctul de vedere al consumului de combustibil sau prin efectuarea mai multor călătorii cu ajutorul mijloacelor de transport în comun. În mod similar, politicile REP în domeniul ambalării produselor sunt menite să descurajeze ambalarea excesivă, făcând ca producătorii să suporte costurile de gestionare a deșeurilor pentru ambalarea produselor.

Selectarea și proiectarea instrumentelor economice bazate pe produse trebuie să înceapă cu o evaluare clară a obiectivelor de mediu ale politicii și a schimbărilor de comportament care vor fi necesare pentru atingerea acestor obiective.

În cadrul modelului existent de aplicare a instrumentelor economice bazate pe produse, se poate observa că instrumentele se încadrează în două grupe largi:

1. Instrumente care vizează schimbarea comportamentului de cumpărare al consumatorilor;
2. Instrumente orientate spre realizarea schimbărilor în generarea deșeurilor și gestionarea deșeurilor.

Efecte asupra comportamentului. Impozitele asupra vânzării produselor au efecte principale prin modificarea comportamentului de cumpărare a consumatorilor și furnizarea de produse de către firme.

Impozitele la vânzarea anumitor produse pot fi utilizate și pentru a reduce costurile de gestionare a deșeurilor atunci când ambalajele deșeurilor sau produsele scoase din uz sunt aruncate. Taxele înalte pot fi utilizate pentru a descuraja vânzarea anumitor produse care implică costuri ridicate ale deșeurilor scoase din uz cum ar fi bateriile poluante - și să încurajeze consumatorii să aleagă produse alternative (cum ar fi bateriile reîncărcabile). Cu toate acestea, două dintre instrumentele disponibile - sistemele de rambursare a plăților și REP - pot fi direcționate asupra aspectelor legate de gestionarea deșeurilor, care nu pot fi ușor abordate prin intermediul impozitelor percepute la momentul vânzării produselor. Aceste două instrumente pot fi utilizate pentru a realiza separarea deșeurilor astfel încât să se promoveze reutilizarea și reciclarea lor, ceea ce ar permite gestionarea mai sigură a deșeurilor și a materialelor periculoase pentru mediu.

Impozitele pe produse sunt, susceptibile de a fi o modalitate eficientă de stimulare a schimbării comportamentului consumatorilor, fără o interferență excesivă de reglementare. Totodată, taxarea pe produs nu poate garanta amploarea răspunsului comportamental care va fi atins, deoarece acesta depinde de deciziile individuale ale consumatorilor.

Atunci când este esențial ca politica să garanteze un anumit rezultat de mediu, abordările alternative de reglementare pot fi mai bune. De exemplu, este puțin probabil ca impozitele să fie o alegere bună în cazul în care scopul este să descurajeze utilizarea produselor periculoase, cum ar fi azbestul. În aceste cazuri, o interdicție de reglementare directă ar putea fi mai potrivită.

Efectul asupra veniturilor fiscale. O a doua motivație semnificativă pentru utilizarea unor instrumente economice legate de produse pot fi veniturile care ar putea fi obținute. În special, un impozit pe produs sau o taxă ar genera venituri care ar putea fi utilizate pentru un anumit scop (de exemplu, un fond de mediu) sau ca o contribuție suplimentară la bugetul public general.

Diferențierea fiscală ar putea fi implementată în așa fel, încât veniturile publice să crească datorită taxării activităților nocive, iar celelalte rate de impozitare să rămână neschimbate. De asemenea, ar fi posibilă o reformă neutră din punct de vedere al veniturilor, care să combine majorarea impozitelor pentru unele mărfuri nocive, împreună cu reducerile de impozite pe unele bunuri "verzi", pentru a lăsa veniturile fiscale generale - și, prin urmare, sarcina fiscală - neschimbată.

Impactul asupra bugetelor publice. Impactul instrumentelor economice bazate pe produse asupra bugetelor publice poate fi considerabil. Acesta este probabil cel mai semnificativ în cazul instrumentelor direcționate către gestionarea deșeurilor. Atât sistemele de rambursare a depozitelor, cât și REP sunt destinate să devieze fluxurile semnificative de deșeuri de la fluxul general de deșeuri finanțat public, astfel încât se vor face economii la colectarea și eliminarea deșeurilor municipale. Unul dintre factorii care au făcut ca REP să fie deosebit de atrăgător pentru factorii de decizie politici este faptul că crește perspectiva obținerii unor volume mai mari de reciclare, reducând în același timp povara financiară a operațiunilor de gestionare a deșeurilor finanțată public.

Efecte asupra administrației publice. Resursele necesare pentru administrarea și aplicarea impozitelor și a taxelor pe produse pot fi destul de mari în raport cu veniturile generate.

Este greu de demonstrat corelația dintre costurile administrative și impozitele pe produse asociate protecției mediului. Existența unor taxe pe produsele dăunătoare mediului nu dă posibilitatea calculării costurilor administrative separat de celelalte impozite existentă într-un sistem fiscal. Cu toate acestea, costurile de administrare a impozitelor pe produse legate de mediu cresc proporțional cu numărul de firme care formează obiectul acestor taxe: cu cât mai multe firme sunt implicate, cu atât sarcina administrativă este mai mare.

Efecte asupra întreprinderilor. O parte semnificativă a costurilor conexe oricărui sistem de impozitare este suportată de contribuabili, care trebuie să completeze declarațiile fiscale, să țină evidența contabilă, să se ocupe de audit și de executare, etc. În cazul utilizării instrumentului REP, sarcina operării sistemului de colectare și eliminare a deșeurilor este transferată către firme. În cazul în care aceste firme se confruntă cu concurenți internaționali care nu fac obiectul aceluiași instrument de politici, utilizarea instrumentelor economice bazate pe produse poate avea efecte negative asupra competitivității firmelor naționale față de acești concurenți. Este binevenit ca mărfurile importate să fie supuse taxelor legate de mediu pe aceeași bază ca și producția internă.

Instrumentele economice legate de produse pot crea, de asemenea, oportunități de afaceri în două domenii principale. În primul rând, pe măsură ce consumatorii se îndepărtează de produsele poluante impozitate, piața alternativelor mai ecologice se va extinde și va crește cererea la produsele "verzi". Pentru a crea condiții întreprinderilor și a le susține în producerea produselor alternative, ecologice, este necesară o introducere etapizată a măsurilor fiscale. Aceasta va oferi firmelor interne șansa de a investi în produse alternative pentru a satisface noua cerere a consumatorilor. În schimb, o introducere bruscă a stimulentei fiscale mari, în special într-un context în care există îndoieli că acestea vor fi susținute în timp, va conduce la satisfacerea cererii consumatorilor din importuri.

Un al doilea domeniu în care apar noi oportunități de afaceri este atunci când instrumentele bazate pe produse sunt utilizate pentru gestionarea deșeurilor. Apare necesitatea de a iniția afaceri în domeniul reciclării deșeurilor, în special pentru firmele care oferă servicii de colectare și prelucrare a deșeurilor și pentru producătorii și utilizatorii de materiale reciclate.

Soluții fiscale aplicate în Republica Moldova

În orice stat contemporan trebuie să existe metode de monitorizare a impactului omului și a activităților sale asupra naturii. În Republica Moldova se folosesc două tipuri de instrumente de reglementare a relațiilor dintre om și natură:

1) Oferirea facilităților pentru utilizatorii de resurse naturale

Conform legislației fiscale actuale care este în vigoare în Republica Moldova, există două forme de facilități fiscale cu caracter pronunțat ecologic. Acestea se referă la deducerile privind gestionarea deșeurilor și eliminarea de substanțe poluante.

1. Art. 20 al Codului Fiscal prevede sursele de venit neimpozabile cu următorul conținut:

- în venitul brut nu se includ lit. y) veniturile obținute de persoanele fizice, cu excepția întreprinzătorilor individuali și gospodăriilor țărănești (de fermier), de la predarea materiei prime secundare și ambalajului returnabil, inclusiv a deșeurilor și a reziduurilor de hârtie și de carton, de cauciuc, de plastic și de sticlă (cioburi de sticlă), de metale feroase și neferoase, a reziduurilor industriale care conțin metale sau aliaje ale acestora și ambalajului returnabil, precum și a acumulatorilor electrice uzate;

2. Art. 24 se referă la deducerea cheltuielilor aferente activității de întreprinzător și stipulează la pct. (12) și (13) următoarele:

(12) Nu se permite deducerea plăților pentru eliminările supranormative de substanțe poluante în mediul înconjurător și folosirea supralimită a resurselor naturale.

(13) Deducerea reziduurilor, deșeurilor și perisabilității naturale se permite în limitele aprobate de autoritățile de specialitate ale administrației publice centrale, împreună cu instituțiile de specialitate, cu avizul Ministerului Finanțelor, conform modului stabilit de Guvern.

2) *Restricționarea valorificării resurselor naturale prin taxe, amenzi și penalități*

Sistemul național de taxe de mediu și amenzi include următoarele tipuri de plăți:

Taxele pe energie - calculate și achitate sub formă de accize la combustibili, reglementate de Codul Fiscal al Republicii Moldova, Titlul IV.

Taxele pe transport - includ accizele la autovehicule, Codul Fiscal al RM, Titlul IV; taxele rutiere (pentru automobile înmatriculate în RM și în afara acesteia), Codul Fiscal al RM, Titlul IX; taxele pentru parcare, Codul Fiscal al RM, Titlul VII.

Taxele de poluare. Acest instrument fiscal este prevăzut de Legea privind plata pentru poluarea mediului, Legea privind deșeurile de producție și menajere și include o serie de plăți pentru diferite activități care pot polua mediului și anume:

- plata pentru emisiile de poluanți în aerul atmosferic ale surselor staționare;
- plata pentru devărsările de poluanți cu ape reziduale în obiective acvatice și sisteme de canalizare;
- plata pentru depozitarea deșeurilor de producție;
- taxa pentru mărfurile care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului.

Totodată, Codul Fiscal al Republicii Moldova, titlul VIII prevede taxe de folosire a resurselor și anume:

- a) taxa pentru apă;
- b) taxa pentru efectuarea prospecțiunilor geologice;
- c) taxa pentru efectuarea explorărilor geologice;
- d) taxa pentru extragerea mineralelor utile;
- e) taxa pentru folosirea spațiilor subterane în scopul construcției obiectivelor subterane, altele decât cele destinate extracției mineralelor utile;
- f) taxa pentru exploatarea construcțiilor subterane în scopul desfășurării activității de întreprinzător, altele decât cele destinate extracției mineralelor utile;
- g) taxa pentru lemnul eliberat pe picior.

Nerespectarea legislației în domeniul ocrotirii mediului și activitățile dăunătoare și poluante sunt pasibile de amenzi în baza Codului contravențional al Republicii Moldova, capitolul VII, art. 86-87; capitolul IX, art. 109-158; capitolul X, art. 177 și în baza Codului penal, art. 223-235.

În Republica Moldova există și ale mecanisme de penalizare pentru prejudiciile aduse mediului (Miron, 2019). Acestea sunt calculate în baza următoarelor acte legislative: Codul silvic; Legea privind deșeurile de producție și menajere; Legea cu privire la spații verzi ale localităților urbane și rurale; Legea pentru ameliorarea prin împădurire a terenurilor degradate; Legea privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura; Legea regnului vegetal; Legea regnului animal.

Recomandări

La acordarea sprijinului din partea statului (ajutorului fiscal) pentru ecologizarea întreprinderilor recomandăm să se țină cont de următoarele aspecte:

- să fie identificate sectoarele care dispun de potențial și se încadrează în perspectivele de dezvoltare a economiei regionale;
- să se ia în calcul raportarea la prioritățile sociale: demografie, calitatea vieții, educație, cultură, protecția mediului și alte obiective strategice de dezvoltare a țării;
- să fie selectate resurse financiare pentru susținerea proiectelor considerate prioritare și să fie analizată fezabilitatea acestor proiecte investiționale în vederea acordării sprijinului strict în conformitate cu necesitățile reale;
- să fie evaluat impactul facilităților acordate și corelarea lor cu durata de recuperare a investițiilor;
- să fie redusă ponderea ajutorului de stat acordat sub formă de renunțări la venituri bugetare (scutiri, reduceri, amânări) și să fie majorată ponderea facilităților acordate sub formă de cheltuieli bugetare (fonduri de susținere a antreprenoriatului, investiții în tehnologii și echipamente moderne, garanții financiare și credite preferențiale);

- să elimine acordarea ajutorului individual și să crească numărul de măsuri acordate prin scheme de ajutor de stat, transparente și deschise tuturor operatorilor economici care doresc să aplice.

Pentru a obține succes în promovarea practicilor verzi, Guvernul Republicii Moldova ar trebui să elaboreze scheme de responsabilizare a producătorilor, de exemplu prin instrumentul REP, în vederea gestiunii deșeurilor periculoase. Aceste acțiuni pot fi realizate treptat menținând taxele de mediu pentru toate tipurile de ambalaje, anvelope, baterii, becuri electrice și alte deșeuri nocive. Odată ce sistemele REP vor deveni deplin operaționale, taxele descrise ar putea fi eliminate.

Există tipuri de produse care nu ar trebui taxate, dar ar putea fi interzise sau restricționate prin lege. Acestea se referă la azbest, produse care conțin plumb sau alte substanțe dăunătoare, ambalaje din plastic, gume de mestecat etc. Totodată, se recomandă aplicarea unei diferențieri fiscale adecvate între produsele și activitățile mai mult sau mai puțin dăunătoare mediului.

Concluzii

Acordarea facilităților fiscale joacă un rol foarte important în abordarea provocărilor de mediu. Impozitele și taxele pot fi extrem de eficiente atunci când sunt concepute în mod corespunzător, sunt percepute corect și proporțional daunei aduse mediului. Veniturile obținute din taxarea activităților și produselor dăunătoare mediului pot fi utilizate pentru a ajuta la consolidarea fiscală sau pentru a reduce alte cote de impozitare.

Instituirea unor taxe de mediu conduce la apariția problemelor de distribuție sau de competitivitate, dar acestea pot fi soluționate prin alte instrumente de politici. Oferirea de informații, transparența și certitudinea este esențială pentru acceptarea publicului și pentru eficacitatea impozitării mediului. În cele din urmă, impozitele ar trebui să fie combinate cu alte instrumente pentru a obține cel mai eficient pachet de politici de mediu.

În Republica Moldova, autoritățile publice au început a întreprinde măsuri pentru promovarea și susținerea unei tranziții la economia "verde". Această conștientizare se datorează în mare parte angajamentelor semnate în vederea aderării la programele comunitare ale UE. Totuși, există o problemă care ține de responsabilitatea fiecărui consumator și antreprenor în raport cu impactul activității lor asupra mediului. În acest sens, acordarea facilităților fiscale și financiare ar fi soluții eficiente de educare a unei noi societăți orientate spre ocrotirea mediului înconjurător.

Utilizarea facilităților fiscale atât generale cât și a celor bazate pe produs reprezintă o direcție prioritară de dezvoltare a politicilor fiscale în Republica Moldova. Aplicarea corectă și echilibrată a instrumentelor fiscale poate aduce avantaje semnificative pe termen lung, contribuind la crearea unei noi economii – eficiente, inofensive și responsabile.

Bibliografie:

1. Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997. Monitorul Oficial ed. Spec. din 25.03.2005
2. EaPGreen. Environmental Policy Toolkit for Greening SMEs in the EU Eastern Partnership countries. 2015
3. Institutul European din România. Studiu SPOS 2018: Tranziția către o economie circulară. De la managementul deșeurilor la o economie circulară în România, 2018. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/12/Mihaela-Stefanescu_Prezentare-SPOS2018_Economia-circulara.pdf
4. MINCU, G. Evaluarea Stimulentelor economice pentru dezvoltarea IMM-urilor. IDIS Viitorul. Martie 2018.
5. MIRON, V. Taxe, amenzi și sancțiuni pentru prevenirea activităților dăunătoare biodiversității: Catalog / Proiect PNUD în Moldova. Ideea-Com, 2019.
6. OECD (2015). Creating Incentives for Greener Products. A Policy Manual for Eastern Partnership Countries. https://read.oecd-ilibrary.org/environment/creating-incentives-for-greener-products_9789264244542-en
7. OECD (2018), Energy Subsidy Reform in the Republic of Moldova. Energy Affordability, Fiscal and Environmental Impacts. Green Finance and Investment. OECD Publishing, Paris.
8. UNEP, 2015, Studiul de evaluare privind Economia Verde: Republica Moldova